

mikali zgledi iz sodobne zgodovine, če bi se na pr. razlagali motivi vojskovanja sedaj vojskujočih se narodov in držav ali vsaj razkrajala najnovejša notranja zgodovina teh narodov, ki je rodila in morala roditi sedanjo vojno. Seveda razmere niso take, da bi se o vsem moglo mirno vsestranski razpravljati. Tudi zaključek študije je ostal vsesplošen; važna se mi zdi natančnejša ali nejasna opredelba idejnosti, ki vpliva na zgodovino naroda: „razvita in v razmerah življenja ustvarjena (realizovana) idejna vsebina“. Katera „ideja“ bo imela moč? Ali tista, ki jo je komu vcepila kratkoveka „učiteljska“ sedanost, ali ona, ki se ti rodi iz večje in daljše zgodovine in iz samostalnega motrenja razmer? Ali so vse takozvane „ideje“ zares ideje in zato upravičene? Vprašanj ne manjka.

Dr. Fr. Ilešič.

Dr. Albert Bazala, Etika a narodno gospodarstvo. Zagreb, 1915. 35 str. Cena 50 h. — O tem predmetu je prof. Bazala predaval dne 14. maja 1915. O slični temi je govoril tudi že l. 1907. v Ljubljani; ono ljubljansko njegovo predavanje je izhajalo v „Novi Dobi“ in bilo odtisnjeno v posebni brošuri. Zakaj si je Bazala letos zopet izbral uprav vprašanje o razmerju med etiko in narodnim gospodarstvom, tega nam ne pravi nikjer; vobče v tem predavanju nikjer ne omenja sedanje vojne. Čitatelj pa že pri pogledu na naslov najde zvezo; zakaj spričo vojnih strahot se je že davno stavilo vprašanje, ali ne stojimo pred popolnim polomom etike in krščanstva. Vojni dogodki kot taki seveda niso „narodno gospodarstvo“, a to ni dvomno, da imajo kakor za vzrok tako za svrhu tudi gospodarske momente. Zato nam, ko čitamo Bazalovo brošuro, misli trajno uhajajo v dogodke sedanjosti ter na mesto „narodnega gospodarstva“ stavimo „pripravljeno tehniko“. V tem smislu razumemo oziroma v sebi razvijamo Bazalove besede: „Dober gospodar postane često zel človek; a brez moralne oslombe se gospodarsko življenje ne more prav razvijati niti očuvati trzavic, dà niti notranjega poloma“. Tisti, ki hoče biti absolutno le „narodni gospodar“, bo prej ali slej čutil, da se je vživel preveč v to svojo abstrakcijo ter se naenkrat kakor „ubežni kralj“ znašel v prepadu. Popolni egoist-gospodar je namreč abstrakcija, v konkretnem gospodarskem življenju ne dela le gospodar nego tudi človek in tega kliče Bazala na dan, človeka, ki ne deluje čisto kot mašina za eno edino določeno svojo svrhu, ampak pušča v svojo tehniko in mehaniko nekaj duše, t. j. ostalih strani svojega dušnega življenja. Sicer se ti more zgoditi, kar je rekel že Klement Aleksandrijski, da bo tvoj konj ali tvoje zemljišče vredno petnajst talentov, a ti sam boš vreden le tri obole. In vprašal boš sosede: Kako to, da me ne ljubite? Gospodarski egoizem daje sicer samozavest in energijo, ali to so formalne vrline, ki dobe ceno šele, če jih zadahne idealni cilj. Kakor vidimo, stoji Bazala tudi tu na stališču idealista, ki ideala, t. j. duše ne izključuje iz računov, zato ne, ker vidi, da se ne sme izključevati, ker tvori objektivno realen faktor. Seveda filozof gleda z višine in zato vidi vse, kar vpliva na dogodke; kak abstraktni „narodni gospodar“ ali „birokrat“ ali vobče enostransko izobražen in vdelan človek se bo s svojega omejenega vidika filozofu smejal ter dalje verjel v popolno neodvisnost narodnega gospodarja od etike, dokler ne bo čutil okoli sebe samote „ubežnega kralja“.

Dr. Fran. Ilešič.

